

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı : 1973/24**  
**Karar Sayısı : 1973/29**  
**Karar Günü : 22/10/1973**

**İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN:** Saray Asliye Ceza Mahkemesi.

**İTİRAZIN KONUSU :** Cumhuriyet Savcısının Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki 26.4.1961 günlü, 298 sayılı kanunun 6. maddesinin Anayasanın başlangıcına, 10.,11.,12.,54.,55.,58. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmesi üzerine kendisi de bu kanıya varan ve kuralı ayrıca Anayasanın 4. ve 5. maddelerine de aykırı gören Mahkeme Anayasanın değişik 151. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

**I-OLAY :**

298 sayılı Kanunun 6. maddesi uyarınca 21 yaşını bitirmiş ve böylece seçmen olma hakkını kazanmış bir kimseyi seçmen kütüğüne yazmama eyleminden dolayı sanık hakkında Çerkezköy Savcılığının 1973/25-11 sayılı ve 25.5.1973 günlü iddianamesi ile suçu aynı Kanunun 6. maddesi aracılığı ile 142. maddesine uygun nitelendirilerek Çerkezköy Asliye Ceza Mahkemesinde açılan ve kanuni engel yüzünden Saray Asliye Ceza Mahkemesine aktarılarak bu mahkemenin 1973/38 esas sayısını alan kamu davasında Cumhuriyet Savcısının 298 sayılı Kanunun 6. maddesinin Anayasaya aykırı bulunduğuna ilişkin olarak ileri sürdüğü görüş mahkemece de benimsenmiş ve iptal için dosyanın onanlı örneğinin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine 11.7.1973 gününde 1973/28 sayılı ile karar verilmiştir.

**II-Konuyu ilgilendiren Yasa kuralları .**

26.4.1961 günlü, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki Kanunun konuyu ilgilendiren 6. ve 14.maddeleri Dördüncü Tertip Düstur, Cilt 1, sayfa: 2554 ve 2592 deki metinlere göre şöyledir:

“Madde 6- Yirmibir yaşını bitiren her Türk seçmendir.”

“Madde 142- Seçmen kütüklerine yazılmak hakkı olmayan bir seçmeni yazan veya yazılmak hakkı bulunan bir seçmeni yazmayan veya kütüğe yazılmış olup da silinmesi gereken seçmenin adını silmeyen veya silinmesi gerektiği halde o seçmenin adını silenler altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Eğer bu fiiller kayıtsızlık ve görevde gereken dikkat ve ihtimam gösterilmemesinden ileri gelmiş ise iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.”

**III-İLK İNCELEME :**

Anayasa Mahkemesi İctüzüğünün 15. maddesi uyarınca 22.10.1973 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında rapor, Saray Asliye Ceza Mahkemesinin 11.7.1973 günlü, 1973/38-

**Esas Sayısı : 1973/24**  
**Karar Sayısı : 1973/29**

28 sayılı gerekçeli kararı ve ekleri, konuyu ilgilendiren öteki metinler okunduktan sonra önce mahkemenin itiraz yoluna başvurmaya yetkili bulunup bulunmadığı üzerinde durulmuştur.

Anayasanın değişik 151. ve 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Kanununun 27. maddeleri kurallarına göre bir mahkemenin herhangi bir kanun kuralını, Anayasaya uygunluk denetiminden geçirilmesi için, Anayasa Mahkemesine getirebilme yetkisini kazanması elinde bakmakta olduğu bir davanın bulunmasına ve o kanun kuralını bu davada uygulama durumunda olmasına bağlıdır.

Saray Asliye Ceza Mahkemesinin elinde bakmakta olduğu bir davanın bulunduğu kuşku yoktur. Bu, seçmen kütüğüne yazılmak hakkı olan bir seçmeni yazmadığı ileri sürülen bir kimse hakkında Cumhuriyet Savcısının 1973/25-11 sayılı ve 25.5.1973 günlü iddianamesi ile ve suçu 298 sayılı Kanunun 6. maddesi aracılığı ile 142. maddesine uygun nitelendirilerek açılan ve mahkemenin 1973/38 sayısında kayıtlı bulunan kamu davasıdır. Demek ki olayda, Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulabilmesi için Anayasanın değişik 151. maddesinde öngörülen koşullardan birincisi vardır.

İkinci koşulun var olup olmadığına gelince: Bu konu aşağıda tartışılacaktır.

Mahkemenin bakmakta olduğu ceza davasında sanığın suçlandırıldığı eylem, yukarıda da değinildiği üzere, “seçmen kütüğüne yazılmak hakkı olan, başka deyimle 21 yaşını bitirmiş bir seçmeni kütüğe yazmamak” eylemidir. Bu eyleme suç niteliğini veren ve cezasını belirleyen kural 298 sayılı Kanunun 6. değil 142. maddesinde yer almıştır. Mahkeme suçun işlendiği kanısına varırsa 142.maddeye göre karar verecek, başka deyimle bakmakta olduğu davada ancak bu maddeyi uygulayacaktır.

Mahkeme, seçmen ve seçmenlik yaşı konusunda bir duraksaması varsa, 298 sayılı Kanunun 6. maddesini veya başka kurallarını gözden geçirebilir. Ancak şu tutum hiç bir zaman o kuralların bakılmakta olan davada mahkemece uygulandığı veya uygulanacak olduğu anlamını taşımaz. Tersine bir görüş Anayasanın değişik 151. maddesinde geçen “uygulanacak” deyimini değil delâlet ettiği hukuki kavramdan sözlük anlamından bile uzak düşürecek bir yorum zorlaması olur. Öte yandan seçmen yaşının 18 yerine 21 olması Anayasaya aykırı görülerek 6. maddenin iptaline gidildiği farzedildikte iptalin eylemi 21 yaşını bitirmiş bir seçmeni kütüğe yazmamak olan sanık hakkındaki ceza davasının sonucunu değiştiremeyeceği ve etkileyemeyeceği de gözönünde bulundurulması gereken bir vakıadır.

Özetlemek gerekirse mahkeme bakmakta olduğu davada uygulama durumunda bulunmadığı 298 sayılı Kanunun 6. maddesini Anayasaya uygunluk denetimi için Anayasa Mahkemesine getiremez. Anayasanın değişik 151. ve 44 sayılı Kanununun 27. maddelerine uymayan itirazın itirazda bulunan mahkemenin yetkisizliği yönünden reddi gereklidir Abdullah Üner ve Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

**V-SONUÇ :**

Mahkeme itiraz konusu Yasa kuralını bakmakta olduğu davada uygulama durumunda bulunmadığından Anayasanın değişik 151. maddesine uymayan itirazın, bu yola başvuran mahkemenin yetkisizliği yönünden reddine, Abdullah Üner ve Ahmet H.Boyacıoğlu'nun karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile 22.10.1973 gününde karar verildi.

**Esas Sayısı : 1973/24**  
**Karar Sayısı : 1973/29**

Başkan	Başkanvekili	Üye
Muhittin TAYLAN	Avni GİVDA	Sait KOÇAK

Üye	Üye	Üye
Kemal BERKEM	Şahap ARIÇ	İhsan ECEMİŞ

Üye	Üye	Üye
Ahmet AKAR	Halit ZARBUN	Ziya ÖNEL

Üye	Üye	Üye
Abdullah ÜNER	Kâni VRANA	Lütfi ÖMERBAŞ

Üye	Üye	Üye
Şevket MÜFTÜGİL	Nihat AKÇAKAYALIOĞLU	Ahmet H.BOYACIOĞLU

#### KARŞIOY YAZISI

Çerkes nüfus memurluğu kâtiplerinden Mehmet Er Çerkes ilçe seçim kurulu Başkanlığınca seçmen kütüğü yazımına memur edilmiştir. Adıgeçen bu görevi yaptığı sırada ve 13.5.1973 tarihinde Erkan Coşkun adındaki şahıs, (oy ve gününü bildirmeksizin ve nüfus hüviyet cüzdanının da göstermeksizin) 1952 doğumlu olduğunu söyleyerek seçmen kütüğüne yazılmasını istediğini, adı geçen memurun ise 21 yaşını bitirmemiş olacağı düşüncesi ile seçmen kütüğüne yazmadığı ve bu sebeple yapılan şikayet üzerine memur hakkında seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki 298 sayılı Kanunun 6. maddesi delaletiyle 142. maddesi uyarınca kamu davası açıldığı anlaşılmıştır.

**Esas Sayısı : 1973/24**  
**Karar Sayısı : 1973/29**

Mahkemece bu davanın duruşması sırasında, davada uygulanması istenen 298 sayılı Kanununun 6. maddesinin kararda gösterilen Anayasa maddelerine aykırı düştüğü kanısına varılarak işin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

Mahkemenin itirazı, davada uygulama durumunda olduğu 298 sayılı Kanunun 6. maddesindeki seçmen yaşına ilişmektedir. Evlenmede ve diğer bütün medeni hakları kullanmada 18 yaşını bitirmiş olmak yeterli görüldüğü halde seçmen olabilmek için 298 sayılı Kanunun 6. maddesinde bu ilkedan ayrılarak (21 yaşını bitirmiş olmak) şartı aranmasının kararda gösterilen Anayasa'nın ilke ve maddelerine aykırı düştüğü öne sürülmüştür.

Sanık hakkında 298 Sayılı Kanunun 6. maddesine muhalefet ettiğinden dolayı bu maddenin müeyyidesi olan aynı Kanunun 142. maddesi uyarınca hapis cezası ile cezalandırılması için kamu davası açılmış olmasına ve sanığın 142. maddesi ile cezalandırılabilmesi ise iptali istenen 6. maddenin Anayasaya aykırı olup olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesince verilecek karara bağlı bulunduğu ve sözü edilen 6. madde Anayasaya aykırı görülerek iptal edilmesi halinde sanığın 142. madde ile mahkumiyeti ve cezalandırılması cihetine gidilemeyeceğine göre bahis konusu edilen 6. maddenin davada uygulanacak madde durumunda olduğu ve bu itibarla itirazın esasının incelenmesi sonucuna göre esas hakkında bir karar verilmesi icab edeceği düşüncesindeyim.

Üye

Abdullah  
ÜNER

#### KARŞIOY YAZISI

İlçe seçim kurulu tarafından yazım memuru olarak görevlendirilmiş bulunan sanığın, yirmibir yaşını bitirmiş bir yurttaş seçmen kütüğüne yazmamak suretiyle 298 sayılı Yasanın 6. ve 142. maddelerine aykırı hareket etmesi nedeniyle 25.5.1973 günlü suçlama yazısıyla (iddianame), Saray Asliye Ceza Mahkemesine kamu davası açılmış ve Cumhuriyet Savcısı tarafından 298 sayılı Yasanın 6. maddesinin Anayasa'nın Başlangıç Kısımına, 10.,11.,12.,54.,55. ve 58. maddelerine aykırılığı öne sürülmüş ve mahkemece Anayasaya aykırılık iddiası ciddi görülerek iş bir karar verilmek üzere Anayasa Mahkemesine getirilmiştir.

44 Sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun'un 27. maddesi,

“Bir davaya bakmakta olan mahkeme:

1. O dava sebebiyle uygulanacak Kanun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse, bu yoldaki gerekçeli kararı; veya

**Esas Sayısı : 1973/24**  
**Karar Sayısı : 1973/29**

2. Taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, taraflardan bu konudaki iddia ve savunmalarını ve kendisini bu kanıya götüren görüşünü açıklayan kararı;

Dosya muhtevasının mahkemece bu konu ile ilgili görülen tasdikli suretiyle birlikte Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderir” hükmünü öngörmüştür.

I-İtiraz yolu ile Anayasaya uygunluk denetiminin amacı;

1) Anayasaya aykırı olan bir Yasanın bakılmakta olan bir davada uygulanmasını önlemek,

2) Genel olarak doğrudan doğruya açılan iptal davalarının etkisi dışında hukuk düzeni içinde kalan Anayasaya aykırı yasa hükümlerini ayıklamaktır.

II-Yukarıda da açıklandığı üzere itiraz yolu ile Anayasaya uygunluk denetiminin yapılabilmesi hususunda 44 sayılı Kanununun 27. maddesi ile belli edilen ön koşullar şunlardır:

1) Mahkemede görülmekte olan bir davanın bulunması,

2) Bu davada uygulanacak Kanun hükümlerinin re’sen mahkemece Anayasaya aykırı bulunması

3) Veya o davada uygulanacak olan Kanun hükmünün Anayasaya aykırı olduğu yolunda taraflarca ileri sürülen aykırılık iddiasının mahkemece ciddi görülmesi,

Saray Asliye Ceza Mahkemesi 11.7.1973 günlü kararında, önce Mahkemenin konuyu ciddi gördüğünü belirttikten ve ayrıntılı olarak itiraz olunan hükmün Anayasaya aykırılık nedenlerini açıkladıktan sonra “Anayasaya aykırılığına mahkemece kanaat hasıl olmuş bulunmaktadır” demek suretiyle re’sen de Anayasaya aykırılık itirazında bulunmuş olmaktadır.

III-Anayasa’ya aykırılığı C.Savcılığınca öne sürülen ve sanık vekilince de benimsenen aykırılık iddiası ciddi bulunan ve ayrıca re’sen de Anayasa’ya aykırı görülen 298 sayılı Yasa’nın 6. maddesinin görülmekte olan kamu davasında uygulanma durumunda olup olmadığının saptanması, sanığa yükletilen suçun niteliğinin ve cezalandırılması için belli edilen Kanun hükümlerinin araştırılması gerektirmektedir.

1) İddianamede suç “298 sayılı Kanununun 6. ve 142. maddelerine muhalefet olarak tavsif edilmiş ve Kanun maddesi olarak da “Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkın’daki 298 sayılı Kanununun 6. maddesi delâletiyle 142. maddesi” olarak belirlenmiş ve Anayasaya aykırılık sorunu halledildikten sonra esasa girilerek sanık hakkında hüküm tesisi talep olunmuştur. İddianamade yazılı olanlardan sanığın 298 sayılı Yasanın 6 ve 142. maddeleri uyarınca cezalandırılmasının istendiği anlaşılmaktadır.

2)298 sayılı Yasa’nın 6. maddesi “Yirmibir yaşını bitiren her Türk seçmendir” 142. maddesinin birinci fıkrası da “Seçmen kütüklerine yazılmak hakkı olmayan bir seçmeni yazan veya yazılmak hakkı bulunan bir seçmeni yazmayan veya kütüğe yazılmış olup da silinmesi gereken seçmenin adını silmiyen veya silinmemesi gerektiği halde seçmenin adını silenler altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” hükümlerini öngörmektedir.

**Esas Sayısı : 1973/24**  
**Karar Sayısı : 1973/29**

Saray Asliye Ceza Mahkemesinde görülmekte olan kamu davasında, iddianamede belirtilen 6 ve 142. maddelerinin birbirinden bağımsız olarak yalnız başlarına uygulanabilmelerine olanak yoktur. Çünkü 142. madde suç ve bunun cezasını tesbit etmiş, suç unsurlarını 6. madde saptamış bulunmaktadır. Bu nedenle mahkemenin 142. maddeyi uygularken, kimlerin seçmen kütüklerine yazılmak hakkına sahip olduklarının belirlenmesi bakımından 6. maddeyi ele almak ve, suç öğelerini saptayabilmesi için bu maddeye başvurmak zorunluluğunda olduğunu kabul etmek gerekir.

Mahkemenin görüldüğü davada bir hükmü bu biçimde ele alması, o hükmü uygulama anlamına gelir. Bu nedenlerledir ki, çoğunluk kararında açıklandığı üzere bir hükmün bu biçimde ele alınmasını “gözden geçirme” olarak vasıflandırmaya olanak yoktur.

IV-Yukarıda da açıklandığı üzere Anayasaya uygunluk denetimi ilke olarak Anayasa düzeninin korunmasına yönelmiş bulunduğundan, Anayasa Mahkemesi’nin vereceği kararlardan itiraz yoluna başvuranların yararlı ya da zararlı olacaklarını hesaba katma durumunda da değildir. Nitekim gerek Anayasa ve gerekse 44 sayılı Yasa böyle bir ön koşul da öngörmemiştir.

Özetlemek gerekirse Mahkeme 298 sayılı Yasanın 6. maddesini davada uygulama durumunda bulunduğundan esasın incelenmesine karar vermek gerekir. Bu nedenle itirazın, bu yola başvuran mahkemenin yetkisizliği yönünden reddine dair verilen çokluk kararına karşıyım.

Üye

Ahmet  
H.BOYACIOĞLU